

J. G. Ballard

Gökdelen

Türkçesi: Dost Körpe

Roman

1. Kritik Kütle

Dr. Robert Laing, balkonunda oturduğu yerde köpeği yerken, son üç ay içinde bu dev apartmanda gerçekleşen olağandışı olayları düşündü. Artık her şey normale dönmüşken, bariz bir başlangıç olmamasına, aştıklarında hayatlarını açıkça daha ürkütücü bir boyuta geçiren belirgin bir nokta bulunmamasına şaşırı. Kırk katlı ve bin dairesi, süpermarkete ve yüzme havuzlarına, bankaya ve ilkokula sahip –hepsi de aslında gökyüzünde terk edilmişti– gökdelen bol bol şiddet ve kapışma fırsatı sunuyordu. Laing'in 25. kattaki stüdyo dairesini başlangıçtaki çatışmalara hiç uygun bulmadığı kesindi. Laing apartmanın sarp ön cephesine neredeyse rastgele yerleştirilmiş bu fahiş fiyatlı hücreyi, boşandıktan sonra ortalarda görünmeden kafa dinleyebileceği bir yer aradığı için satın almıştı. Tuhaf bir şekilde, Laing'in iki bin komşusundan ve onlara ancak ufak tefek anlaşmazlık ve kıllanmalarla bir ortak yaşantı sunan rejimden uzak durmaya yönelik tüm çabalarına rağmen, ilk önemli olay tam da burada; Laing'in şimdi, tıp okulundaki dersine gitmeden önce, yanan telefon rehberlerinin başına çöküp kızarmış Alsas çoban köpeği butu yediği balkonda gerçekleşmişti.

Dr. Laing üç ay önce bir cumartesi sabahı, on biri biraz geç kahvaltı hazırlarken, oturma odasının balkonundan gelen bir patlama sesiyle irkilmişti. On beş metre yukarıdaki bir kattan düşen köpüklü şarap şişesi bir tenteden sekmiş ve fayans balkon zemininde parçalanmıştı.

Oturma odasının halısına köpükler ve cam parçaları saçılmıştı. Laing keskin parçaların arasında yalınayak durup, köpüklü şarabın çatlak fayansların üstünden akmasını seyretmişti. Çok yukarısında, 31. katta parti yapılıyordu. Laing yapmacık bir şekilde hararetle konuşmaları, bir pikabın bangır bangır sesini duyabiliyordu. Şamatacı bir misafir, balkon korkuluğunun üstünde duran şişeye yanlışlıkla çarpmıştı herhalde. Partideki hiç kimsenin bu füzenin nereye düşeceğini biraz olsun umursamadığını söylemeye gerek yoktu; Laing gökdelenlerdeki insanların iki kattan daha aşağıda oturan kişileri umursamamaya meyilli olduklarını çoktan keşfetmişti.

O daireyi bulmaya çalışan Laing, giderek genişleyen soğuk köpük birikintisinin üstünden geçti. Orada otursa, dünyanın en uzun akşamdan kalmalığını yaşaması isten değildi. Korkuluğun üstünden eğilip yukarıya, binanın ön cephesine bakarak balkonları dikkatle saydı. Ama kırk katlı apartmanın büyüklüğü her zamanki gibi başını döndürdü. Gözlerini fayans zemine indirip kapı sütununa yaslandı. Komşu gökdelenin neredeyse dört yüz metre ötede olması denge hissini olumsuz etkiliyordu. Bazen bir dönme dolabın yerden doksan metre yüksekte sabit duran salıncağında yaşıyormuş gibi hissediyordu kendini.

Yine de Laing imar planındaki, birbirinin aynısı beş binadan biri ve bunların ilk tamamlanıp ikamet edileni olan gökdelenlerden büyük haz alıyordu. Binalar nehrin kuzey yakasındaki, terk edilmiş rihtim alanlarının ve depoların bulunduğu iki buçuk kilometrekarelik bir alana inşa edilmişti. Sitenin doğu sınırında bulunan beş gökdelen bir yapay göle bakıyordu ki bu göl otoparklarla ve inşaat ekipmanlarıyla çevrili, boş bir beton havzaydı şimdilik. Karşı kıyıdaki, inşası geçenlerde tamamlanmış konser salonunun bir yanında Laing'in tıp okulu, diğer yanındaysa yeni televizyon stüdyoları vardı. Cam ve betondan yapılmış binaların muazzamlığı ve nehrin kıvrımındaki güzel konumları, onları çevrelerindeki yoksul semtlerden, on dokuzuncu yüzyıl-

dan kalma çürük, teraslı evlerden ve tarım arazisi elde etmek amacıyla yıkımına karar verilmiş boş fabrikalardan ayırıyordu.

Londra'nın merkezinin iş hanları nehir kıyısında, sadece üç kilometre batıda olmalarına rağmen hem mekânsal, hem de zamansal açıdan başka bir dünyaya aitti. Giydirme cam cephele-ri ve telekomünikasyon antenleri trafik dumanları tarafından gizlendikçe, Laing'in geçmişe dair anıları silikleşiyordu. Altı ay önce, Chelsea'deki evini kiraya verip gökdelenin güvenliğine taşınınca zamanda elli yıl ileriye gitmişti; kalabalık sokaklardan, trafik sıkışıklığından, trafiğin yoğun olduğu saatlerde metroya binip de üniversite hastanesindeki, başkasıyla paylaştığı ofisinde öğrencileri denetlemeye gitmekten kurtulmuştu.

Buradaki hayatının boyutlarıysa belli belirsiz bir anonimlik hissinin verdiği hazlar, mekân ve ışıktı. Laing tıp okulunun fizyoloji bölümüne arabayla beş dakikada gidiyor, diğer zamanlardaysa gökdelenen hiç çıkmıyordu. Apartman pratikte küçük, dikey bir şehirdi; iki bin sakini göğe yükselen bir kutunun içindeydiler. Binanın ortak sahipleri olan sakinler, bir yönetici ve bu yöneticinin ekibi aracılığıyla kendi kendilerini idare ediyorlardı.

Gökdelen, boyutuna rağmen oldukça etkileyici çeşitlilikte hizmetler sunuyordu. 10. katın tamamı, uçak gemisi pisti büyüklüğünde bir meydana ayrılmıştı ve burada süpermarket, banka ve kuaför, yüzme havuzu ve spor salonu, çeşidi bol bir içki dükkânı ve apartmandaki, sayıları fazla olmayan küçük çocuklar için bir ilkokul vardı. Laing'in çok yukarısında, 35. katta daha küçük bir yüzme havuzu, sauna ve restoran bulunuyordu. Her şeyin elinin altında olmasına bayılan Laing binadan çıkmaya giderek daha az çaba harcar olmuştu. Albüm koleksiyonunu kutudan çıkarmış ve balkonunda oturup müzik dinleyerek, aşığındaki otoparklara ve beton meydanlara bakarak yeni hayatına başlamıştı. Daire sadece 25. katta olsa da Laing hayatında ilk kez gökyüzüne aşağıdan değil yukarıdan baktığını hissetmişti. Londra'nın merkezindeki kuleler günbegün daha uzak görünür

olmuşlardı; o manzara zihninden giderek uzaklaşan, terk edilmiş bir gezegenin manzarasıydı. Şehrin girintili çıkıntılı silueti, Laing'in aşağısındaki konser salonunun ve televizyon stüdyolarının dingin ve ferah geometrisiyle kıyaslandığında, çözümlenmemiş bir zihinsel krizin huzursuz edici ensefalografisini andırıyordu.

Daire pahalıya patlamıştı; stüdyo tipi oturma odası ve tek yatak odası, mutfak ve banyo hem yerden kazanmak için hem de iç koridorlara gerek kalmasın diye birbirlerine bitişik yapılmıştı. Laing üç kat aşağıdaki daha büyük bir dairede yayıncı kocasıyla birlikte oturan ablası Alice Frobisher'a şöyle demişti: "Mimarın çocukluğu bir uzay kapsülünde geçmiş herhalde; duvarları nasıl düz yapmış hayret..."

Laing sitenin beton manzarasına başta ısınmadı; en azından bilinçaltında savaş için tasarlanmış bir mimariydi bu. Boşanmanın gerginliğinden sonra her sabah dışarı bakıp da tek sıra halinde dizili beton sığınaklar görmek, Laing'in istediği en son şeydi.

Ancak Alice kısa sürede onu lüks bir gökdelende yaşamının manevi hazlarına ikna etti. Laing'ten yedi yaş büyük olan Alice, kardeşinin boşandıktan sonraki aylarda nelere ihtiyaç duyacağını kurnazca saptamıştı. Binanın çok iyi hizmetler ve mutlak mahremiyet sunduğunu vurguladı. "Burada, bu boş binada yalnız kalabilirsin; *bunu* düşün Robert." Mantksızca şunu da ekledi: "Hem tanışmak isteyeceğin türden insanlarla dolu."

Laing de binayı incelemeye geldiği zamanlarda aynı şeyi düşünmüştü. İki bin bina sakini, hali vakti yerinde profesyonellerden; avukatlardan, doktorlardan, vergi müşavirlerinden, üst düzey akademisyenlerden ve reklam ajansı müdürlerinden, ayrıca daha küçük bir grup olan havalimanı pilotlarından, film endüstrisi teknisyenlerinden ve dairelerde üçer üçer kalan hosteslerden oluşan homojen bir topluluktan resmen. Genel mali ve eğitimsel ölçütler göz önüne alındığında, muhtemelen birbirlerine akla gelebilecek diğer tüm sosyal karışımlardan daha yakındı; aynı zevklere ve

tavrlara, ilgi alanlarına ve stillere sahiplerdi. Gökdeleni çevreleyen otoparklardaki otomobillerin tarzından, sakinlerin dairelerini zarif ama biraz standart bir şekilde döşemelerinden, süpermarket şarküterisinde aynı yiyecekleri seçmelerinden, özgüvenli ses tonlarından anlaşılıyordu bu. Kısacası burası Laing'in dikkat çekmeden içine karışabileceği mükemmel bir ortamdı. Ablası heyecanlı Laing'in boş bir binada tek başına kaldığını hayal ederken, gerçeğe sandığından daha çok yaklaşmıştı. Gökdelen bina sakinleri topluluğuna değil, izolasyon içinde yaşayan bireylere hizmet için tasarlanmış dev bir makineydi. Havalandırma sistemlerinden, asansörlerden, çöp kanallarından ve elektrikli anahtarlama sistemlerinden oluşan personelinin aksatmadan ve ilgiyle, dikkatle sunduğu hizmetler için, yorulmak bilmez uşaklardan oluşan bir ordu gerekirdi bir asır önce.

Bütün bunların yanı sıra, Laing'in yeni tıp okulunun fizyoloji bölümünde kıdemli okutmanlığa atanmasından sonra, civarda bir daire satın alması mantıklı hale gelmişti. Öğretmenliği bırakıp da pratisyen hekimliğe başlama kararını bir kez daha ertelemesinin de katkısı olmuştu. Ama, kendine söylediği gibi, gerçek hastalarının belirmesini bekliyordu hâlâ; belki de onları burada, gökdelende bulabilirdi? Dairenin fiyatı konusundaki şüphelerini böyle gerekçelerle bastıran Laing, doksan dokuz yıllık kira kontratını imzalamış ve sarp ön cephenin kendisine ait binde birlik bölümüne yerleşmişti.